Kuntaliitto
Kommunförbundet

14.1.2019 Dnro 1017/03/2018

Eduskunnan valtionvarainvaliokunnan sivistys-ja tiedejaosto

Kuuleminen 18.1.2019

VNS 6/2018 vp Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta

Kuntaliitto kiittää sivistys- ja tiedejaostoa mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja antaa asiantuntijalausunto valtioneuvoston liikuntapoliittisesta selonteosta. Lausuntonaan Kuntaliitto toteaa seuraavaa:

1. **Yleistä**
   Kuntaliitto pitää hyvänä, että valtioneuvosto on valmistellut liikuntapoliittisen selonteon ohjaamaan valtion liikuntapolitiikkaa. Valtion ja kuntien merkittävän roolin ja hyvän yhteistyön jatkuminen on keskeistä onnistuneen liikuntapolitiikan toteuttamisessa.

2. **Liikkumattomuuden kustannukset yhteiskunnalle ja miten liikuntaa ja terveyttä tulisi edistää**
   Valtioneuvosten selvityksen mukaan liikkumattomuuden kustannukset Suomessa ovat vähintään 3 mrd. euroa vuodessa. Taloudellisten kustannusten lisäksi liikkumattomuus aiheuttaa inhimillistä kärsimystä. Kuntaliiton mielestä liikkumattomuuteen tulee puuttua määrätietoisesti kaikilla yhteiskunnan eri osa-alueilla.

   Selonteossa on hyvin ymmärretty kuntien ratkaiseva rooli liikkeen lisäämisessä. Kunnilla on jatkossakin vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden sekä liikunnan edistämisestä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä poikkihallinnollinen yhteistyö on keskeisessä asemassa. Kunnan liikuntatoimella on vastuu huolehtia poikkihallinnollisen työn toteutumisesta kunnan sisällä. Sote-uudistuksen myötä kunnassa säilyvien sivistyspalveluiden, elinkeinotoiminnan ja kaavoituksen yhteistyöllä edistetään asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä.

   Kuntaliitto pitää hyvänä selonteon linjausta liikunnan lisäämisestä kaikissa ikäryhmissä. Kuntaliitto on selonteon kanssa samaa mieltä myös sen tarpeellisuudesta, että liikuntaa on tarjolla kattavasti elämänkulun kaikissa vaiheissa ja erityisesti siellä, missä ihmiset muutoinkin ovat eli varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, toisen asteen oppilaitoksissa, korkeakouluissa, puolustusvoimissa, työelämässä, terveydenhuollon palveluissa ja vanhusten palveluissa. Selonteossa on ansiokkaasti kuvattu, minkälaisilla toimintatavoilla liikuntaa voidaan lisätä eri toimintaympäristöissä. Kuntaliitonkin mielestä on tärkeintä muuttaa toimintatapoja eri toimintaympäristöissä.

   On hyvä, jos valtioneuvosto kohdentaa liikunnan kehittämiseen lisäresursseja 2020 -luvun alussa. Näitä resursseja ei kuitenkaan tulisi pilkkoa selonteon esittämällä tavalla pieniin ohjelmakokonaisuuksiin. Kuntaliiton mielestä ei ole tehokasta eikä tuloksellista käynnistää selonteossa esitettyjä irrallisia hankkeita tai ohjelmia liikkumisen lisäämiseksi eri toimintaympäristöissä.
   Parhaaseen tulokseen päästään, kun kehittämisresurssit käytetään kuntakohtaiseen kehittämiseen. Jokainen kunta pystyy parhaiten määrittelemään painopisteet ja toimintatavat liikkumisen lisäämiseksi.

3. **Liikuntatoimen rahoitus ja sen kehittämistarpeet ja -mahdollisuudet**
   Kunnat käyttivät vuonna 2017 liikuntatoimeen n. 750 miljoonaan euroa ollen ehdottomasti merkittävin yksittäinen liikunnan rahoittaja. Kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannuksiin myönnettävät valtionosuudet (19,5 milj.€) ovat riittämättömiä kuntien tämän hetkisiin velvoitteisiin nähden. Selonteossa ansiokkaasti kuvatut liikuntatoimen kehittämishaasteet lisäävät kuntien velvoitteita entisestään ja valtion tuleekin merkittävästi lisätä kuntien liikuntatoimintaan kohdennettuja valtionosuuksia. Kuntaliiton mielestä em. valtionosuudet

www.kunnat.net
www.kommunerna.net

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14,00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711,faksi 09 771 2291
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14,00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors
Tfn 09 7711, fax 09 771 2291
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

tulisi jatkossa siirtää pois rahapelitoiminnan voittovaroista maksettavaksi yleiskatteellisista budjettivaroista.

Kuntaliiton mielestä on hyvä, että valtio tukee kunnissa tapahtuvaa liikunnan kehittämistyötä. Hanke- ja ohjelmakokoisuus on kuitenkin ollut liian hajanainen ja selonteossa esitetään vielä useampien ohjelmien käynnistämistä. Pirstaleisesta hankerahoituksesta tulee Kuntaliiton mielestä luopua. Parhaaseen tulokseen päästään, kun kehittämisresurssit käytetään kuntakohtaiseen kehittämiseen. Jokainen kunta pystyy parhaiten määrittelemään painopisteet ja toimintatavat liikkumisen lisäämiseksi.

4. Liikuntapaikkarakentamisen rahoitustarpeet ja rahoitusmallit

Kunnat vastaavat valtaosin liikuntapaikkojen rakentamisesta ja ylläpitämisestä. Vuonna 2017 kunnat investoivat liikuntapaikkoihin n. 190 milj. €. Kuntalaisten edullisten ja monipuolisten liikuntamahdollisuuksien mahdollistamisen kannalta on tehokkainta ja taloudellisinta, että kunnat vastaavat jatkossakin pääosin liikuntapaikkojen rakentamisesta ja ylläpitämisestä. Järjestöjen ja yksityisten yritysten liikuntapaikat täydentävät tarvittaessa liikuntapaikkaverkostoa perustuen kunkin kunnan tarpeisiin.

Kunnalla tulee olla mahdollisuus valita sille parhaiten sopiva rahoitusmalli liikuntapaikkojen rakentamiseen ja peruskorjaamiseen. Tämän hetkinen avustuskäytäntö ei tätä mahdollista. Kunnat käyttävät muissa rakennuskohteissa kuten esim. kouluissa mm. elinkaarimalli -rahoitusta. Liikuntapaikkojen rakentamisavustuksia tulee jatkossa myöntää myös kunnan valitsemille vaihtoehtoisille rahoitusmalleille.

Selonteossa kuvataan ansiokkaasti liikuntapaikkarakentamisen haasteet ja kunnissa jo käytössä olevat toimintatavat mm. yhdyskuntasuunnittelussa, kaavoituksessa, osallisuudessa, saavutettavuudessa, energiatehokkuudessa, peruskorjausten toteuttamisessa ja käyttövuorojen jaossa.

Vaikka kunnat vastaavatkin pääosin liikuntapaikkarakentamisen kustannuksista, on valtion tuella monessa tapauksessa ratkaiseva käynnistävä vaikutus rakentamis- tai peruskorjaushankkeen käynnistymiselle. Kuntaliitto pitää hyvänä, että selonteossa nostetaan esille liikuntapaikkarakentamisen lisätuen tarve. Esitetty vuosittainen tuen lisääminen 10-15 miljoonalla eurolla ja sen lisäksi 2020-luvun alussa toteutettava noin 20 miljoonan euron suuruinen kertaluontoinen lisäpanostus ovat tarpeellisia.

Rakentamisen tukemisen tulee olla kuntien näkökulmasta pitkäjänteistä ja ennustettavaa, koska liikuntainvestoinneissa on kuntien kannalta kyse merkittävästä verovarojen käytöstä. Tämän takia Kuntaliitto kannattaa tukipolitiikan ohjaamista vaalikausittain esimerkiksi Liikuntapaikkarakentamisen Suunta-asiakirjan kautta. Asiakirja tulee valmistella tiiviissä yhteistyössä kuntien kanssa ja siinä tulee huomioida kuntien erilaiset tarpeet.

5. Etenkin lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannukset ja mahdollisuudet hillitä niiden kasvua esim. matalan kynnyksen toiminnan avulla

Kunnilla on merkittävä rooli lasten ja nuorten edullisten liikuntaharrastusten mahdollistamisessa. Lähes kaikki kunnat tarjoavat liikuntapaikat käyttöön alle 18 -vuotiaille ilmaiseksi tai erittäin edullisesti. Osa kunnista myös järjestää lapsille ilmaisia kokeilemisen ja harrastamisen mahdollisuuksia. Kunnat tukevat urheiluseuroja suorilla avustuksilla (yli 53 milj. vuonna 2017) ja merkittävillä tila-avustuksilla. Tämän tulisi mahdollistaa seuroille perheille suunnattujen maksujen pitämisen kohtuullisena.

Kuntaliitto pitää tärkeänä edullisten matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksien tarjoamista lapsille ja nuorille. Useilla kunnilla on hyvin toimivia toimintamalleja erityisesti koulupäivän yhteydessä toteutettuina. Toimintamalleja toteutetaan pääosin yhdessä urheiluseurojen ja muiden toimijoiden kanssa.

Valtion hankeavustukset lasten ja nuorten liikunnan lisäämiseen ovat tällä hetkellä liian pirstaleisia. Avustukset tulisi koota yhdeksi kokonaisuudeksi siten, että kunnat voivat hakea yhtä avustusta ja lisätä liikkumisen mahdollisuuksia omaan kuntaansa parhaiten sopivalla tavalla.

6. Miten uusi maakunta/sote-rakenne vaikuttaa liikunnan rahoituksen vastuisiin ja toiminnan kehittämistarpeisiin?

Liikuntapalveluiden tuottaminen on osa kuntien tehtäviä myös maakunta/sote -uudistuksen jälkeen. Kunnilla on vastuu asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Muutoksen jälkeen kunnat jatkavat liikuntapalveluiden tuottamista nykyisillä vastuilla ja rahoitusmalleilla.

Myös maakunnilla on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisvastuu. Kaikissa maakunnissa liikunnan tulee olla mukana myös terveydenhuollon hoitovalikoimassa.
Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu on jatkossa maakunnilla. Ne sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat, joilla on liikkumattomuudesta tai terveyden kannalta liian vähäisestä liikunnasta johtuvia oireita tai sairauksia, tulee aktiivisesti ohjata liikunnan pariin. Liikuntanäkökulma on otettava huomioon myös kuntouttavassa työtoiminnassa ja osatyökykyisten palveluissa. Maakuntien tulee varata riittävät resurssit em. asioiden hoitamiseen.

Uudistuksen jälkeen kunnat ja maakunnat tulevat tekemään yhteistyötä terveyden edistämisessä. Maakuntien on mm. hyvä ohjata terveydenhuollon asiakkaita alueella käytettävissä oleviin kuntien ja järjestöjen liikuntapalveluihin.

SUOMEN KUNTALIITTO

Terhi Päivärinta
johtaja, opetus ja kulttuuri